

Kernkwaliteiten en ontwikkeldoelen van de Gelderse streken

Kernkwaliteiten zijn de essenties van het landschap van de Gelderse streken; de te behouden kenmerken waarmee de deelgebieden zich van elkaar onderscheiden. Deze kernkwaliteiten vormen de basis van de ruimtelijke kwaliteit en bepalen de identiteit van Gelderland. Ze zijn gebaseerd op de ruimtelijke opbouw van het historisch gegroeide landschap met de karakteristieken van de bodem en het watersysteem, de ecologie, ontginningsgeschiedenis, cultuurhistorie en verstedelijking. De ontwikkeldoelen geven aan wat wordt beoogd met versterking van de kernkwaliteiten.

Uitgangspunt is dat alle ruimtelijke ontwikkelingen bijdragen aan de versterking van de kernkwaliteiten van de Gelderse streken.

In deze bijlage van de provinciale omgevingsverordening worden de kernkwaliteiten van de Gelderse streken geduid en voorzien van ontwikkeldoelen, geformuleerd op het schaalniveau van de provincie. Vanuit een provinciale abstractie zijn deze kernkwaliteiten geformuleerd. Binnen de formuleringen is interpretatieruimte. Het accent ligt op het buitengebied. Wij verwachten dat de gemeenten zelf de kwaliteiten van hun steden en dorpen beschrijven en daarmee rekening houden.

Deze kernkwaliteiten worden in partnerschap verder uitgewerkt met de streken zelf. Concreter en meer gelokaliseerd, aangevuld met preciezere ontwikkeldoelen en ontwerprichtlijnen. Samen te brengen in op te stellen kwaliteitsgidsen per streek. Deze streekgidsen maken geen deel uit van deze verordening, maar bieden inspiratie voor de toepassing van de in deze bijlage geformuleerde kernkwaliteiten en ontwikkeldoelen in de dagelijkse praktijk.

We onderscheiden 11 streken in Gelderland: (zie kaart)

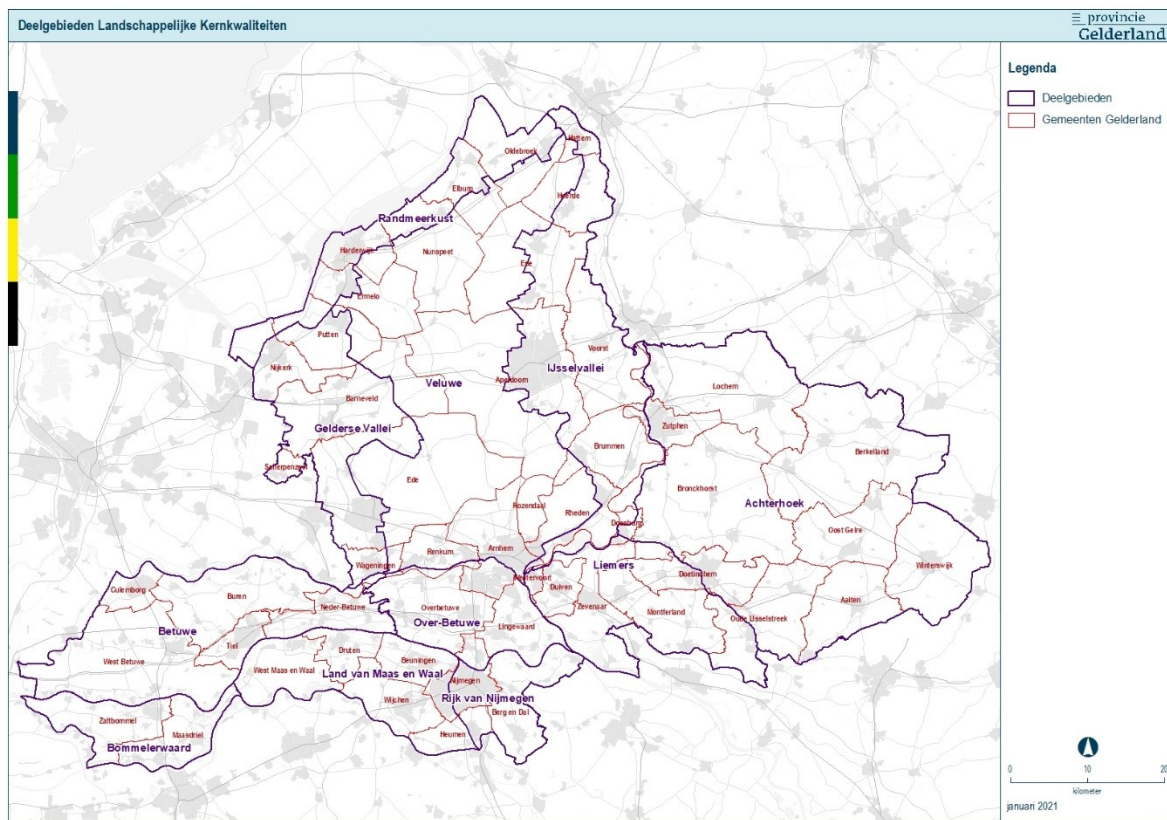
1. Veluwe
2. Randmeerkust
3. Gelderse Vallei
4. IJsselvallei
5. Achterhoek
6. Liemers
7. Overbetuwe
8. Betuwe & Tielerwaard
9. Bommelerwaard
10. Land van Maas en Waal
11. Rijk van Nijmegen

Deze streekindeling is gebaseerd op “Panorama Landschap” van de Rijksdienst van Cultureel Erfgoed (RCE), maar enigszins aangepast. De streek Overbetuwe is kleiner door de Liemers (w.o. Montferland) als aparte streek op te nemen en de Ooijpolder bij Nijmegen in te delen bij het ‘Rijk van Nijmegen’ ipv de Overbetuwe.

De Veluwe hebben we begrensd op het Centraal Veluws Natuurgebied; dat is het natuurkerngebied; voornamelijk Gelders Natuurnetwerk met daarbinnen enkele kernen en agrarische enclaves.

De begrenzing van de streken is op provinciale schaal bepaald. Daarbij zijn waar mogelijk herkenbare grenzen gehanteerd, zoals de loop van rivieren. Dit betekent dat het in de praktijk kan voorkomen dat een locatie op de grens van twee streken meer

kenmerken en kwaliteiten heeft van de streek die naastgelegen is dan die van de streek waar de locatie bij is ingedeeld. In die gevallen moeten de kernkwaliteiten en ontwikkeldoelen die op die locatie het meest van toepassing zijn gehanteerd worden en kunnen bij aantasting van de kernkwaliteiten de bijdragen in de lijn liggen van de daarbij behorende aan de ontwikkeldoelen.

Bronnen: deze kernkwaliteiten en ontwikkeldoelen zijn gedestilleerd uit bestaande provinciale en andere documenten waarin deze Gelderse kwaliteiten en ontwikkeldoelen al staan beschreven, zoals de beschrijving van de kernkwaliteiten voor de nationale landschappen (2014), de streekplanuitwerking waardevolle landschappen (2005), het provinciale Landschapsboek (2004) en aangevuld met de kennis omtrent actuele ontwikkelingen (maart 2021).

11. Rijk van Nijmegen

	Kernkwaliteiten	Ontwikkeldoelen
1	Reliëf- en contrastrijke stuwwal met gesloten boslandschap, markante steile flanken met bronbeekjes en scherpe overgangen naar landbouwgebieden op de flanken (o.a. open essen), het verstedelijkte gebied van Nijmegen, de groene en weidse Ooijpolder en de Duffelt tot aan de Waal: de 'Gelderse poort van de delta'.	Ruimtelijke ontwikkelingen houden rekening met en dragen zo mogelijk bij aan de kernkwaliteiten van het gebied Rijk van Nijmegen. Ruimtelijk is het versterken van de contrasten van belang; open-dicht, hoog-laag en droog-nat. De ontwikkeling van het landschap richten op de versterking van de identiteit als 'poort van de delta'.
2	Uitloopgebied voor Nijmegen, zowel de stuwwal, onderdeel van grotere stuwwal van Kleef (met o.a. Reichswald en Jansberg), als de rivierpolders.	Optimaliseren van de recreatieve ontsluiting met een goede zonering om kwetsbare natuurwaarden te beschermen.
3	Op de stuwwal ligt grotendeels de stad Nijmegen, enkele dorpen en landgoederen, met beschermde dorpsgezichten en monumentale huizen, op de relatief steile noordflank langs Rijksstraatweg. Een ring van (voormalige) landgoederen aan de zuid- en westzijde van de oude stad Nijmegen, zoals Heijendaal, Winkelsteegh, Duckenburg is nog deels aanwezig.	Voorkomen dat de meer verstedelijkte ontwikkelings-as door mogelijk conflicterende ruimtelijke ontwikkelingen verrommelt door sturing op ruimtelijke kwaliteit en adequaat in te zetten op aantrekkelijke landschapsbouw. Bij herinrichting van de stadsdelen op de flanken van de stuwwal meer aandacht geven voor herstel van het oude landgoedkarakter.
4	Binnen de hoefijzervormige stuwwal ligt het open bekken van Groesbeek met grotendeels weidegrond, vochtige laagtes en beekjes. Bebouwing geconcentreerd in dorpen en buurtschappen en langs radiale wegen vanuit Groesbeek.	De ontwikkeling van het landschap richten op het koesteren en versterken van de natuur- en landschapswaarden en de parkachtige kwaliteiten als uitloopgebied voor de dorpen en de stad.
5	Lange zichtlijnen vanuit bekken naar omringende stuwwallen (waaronder Reichswald) en vanaf stuwwal naar de dorpen (waaronder Kranenburg in Duitsland) en het rivierdal van Rijn en Waal.	Het expliciet creëren van belvédères van de stuwwal over de delta en richting Reichswald. Behoud zichtlijnen.

6	Van oudsher wringt de Rijn zich tussen de stuwwallen van Montferland en Nijmegen. Met een indrukwekkend en unieke splitsingspunt van de rivieren Rijn en Waal. Ruimtelijk ensemble waarin de combinatie van landschap en historie, afzijdige ligging, barrièrewerking en grens tot uitdrukking komt.	De aantrekkingskracht van het landschappelijk, unieke splitsingspunt van rivieren meer toeristisch-recreatief benutten.
7	Rivierpoldergebied (Ooijpolder en de meer oostelijk gelegen Duffelt (rond Leuth en Kekerdom en Millingen): gave en beleefbare gradiënt van het min of meer open rivierenlandschap (inclusief heggen). Open en onbebouwd komgebied rondom Persingen met grasland. Waardevolle oude bewoningsplaats Persingen op een donk. In sterk contrast met besloten stuwwal van Nijmegen. Met unieke zichtlijnen en panorama's. Bebouwing overwegend geconcentreerd in dorpen en (dijk)linten. Boerderijen op pollen en aanwezigheid van (voormalige) steenfabrieken.	Behouden en versterken van dit gave rivierlandschap door aanleg en beheer van groene landschapselementen en passende recreatieve toegankelijkheid. Behoud van de open weidsheid door zeer terughoudendheid te zijn ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen. Blijvend benutten voor grondgebonden en duurzame veehouderij. Zoveel mogelijk de karakteristieke verkaveling en zichtlijnen respecteren.
8	Ecologische waarden met name langs de rivieren en weteringen. Natura 2000 waarden in De Bruuk en Sint Jansberg.	Intensief inzetten op het verder aanleggen van ecologische verbindingzones. Beschermen Natura 2000 waarden. In de uiterwaarden is, naast de functie voor de doorstroming van het rivierwater, natuur- en landschapsontwikkeling van belang, evenals benutting als recreatief uitloopgebied voor de stad en dorpen en voor klimaatadaptatie.
9	Overblijfselen en verwijzingen naar de Limes (UNESCO-waarde)	Bijzondere aandacht geven aan de beleefbaarheid van de Limes.
10	Geomorfologische kenmerken op de stuwwal helling, zoals de droogdalen en de insnijdingen door de helling van de spoorlijn.	Bijzondere aandacht geven aan de oorspronkelijke waarden in de stad van het Natuurlijke Systeem door verstedelijkingskenmerken (grijs en rood) weer te vervangen door groen. Dit is ook van belang in verband met klimaatadaptatiemaatregelen.